Toespraak Sophie in ’t Veld Congres 102

Democraten,

Niemand kan het ontkennen: de Europese Unie verkeert in zwaar weer.

We staan voor enorme uitdagingen: massale vluchtelingenstromen, toenemend terroristisch en extreem-rechts geweld, de naweeën van de grootste financiële en economische crisis in decennia, de steeds voelbaarder klimaatcrisis, en burgeroorlogen in de achtertuin. Het woord “crisis” ligt op ieders lippen bestorven. De problemen zijn immèns.

Maar de echte crisis is een politieke crisis. Problemen en uitdagingen zullen er altijd zijn, dat is niks nieuws. Vluchtelingen, burgeroorlogen, financiële turbulentie en economische tegenslag zullen altijd weer de kop op steken. Of wij dat nu leuk vinden of niet.

We kunnen niet kiezen óf we de problemen het hoofd bieden, maar alleen hóé we de problemen het hoofd bieden.

Het speelkwartiertje is over. Europa moet kiezen: willen we een speelbal blijven van de gebeurtenissen? Willen we van de ene naar de andere crisis gaan, en steeds noodmaatregelen nemen op het laatste moment, met de rug tegen de muur? Steeds te weinig, te laat?

Democraten, voor u en mij is het antwoord helder. Nee natuurlijk niet. Een sterk Europa, daar staan wij voor. Niet als doel, maar als middel. Om bedreigingen het hoofd te bieden, en kansen te grijpen. We kunnen ons in de wereld van vandaag de luxe van verdeeldheid niet permitteren. De uitdagingen zijn groot, en soms beangstigend. Maar als we het samen doen, kunnen we het aan.

Een sterk Europa kan de vluchtelingenstroom verwerken.
Een sterk Europa kan tegenwicht bieden aan Poetin en Erdogan Een sterk Europa kan de klimaatcrisis aan.

Maar juist nu we een sterk Europa nodig hebben, brokkelt de steun af.

Mensen hebben het gevoel geen grip te hebben op de Europese Unie, hebben het idee dat de Europese integratie steeds verder gaat, tegen de wil van de bevolking in. “Europa is een trein die doordendert”, wordt vaak gezegd. Europa, een doordenderende trein? In werkelijkheid is Europa eerder de Fyra, met herfstbladeren op de rails. In ruim een decennium anti-EU stemming is de integratie juist gestagneerd. Sterker nog: Europa is aan het desintegreren. De nationalisten zijn aan de macht, niet de Europese federalisten.

Hoezo “Europa te snel”?
De financiële markten gaan snel
Globalisering gaat snel
De vluchtelingenstroom gaat snel
Poetin gaat snel
Digitalisering gaat snel
Klimaatverandering gaat snel
Europa is niet te snel, maar te traag. Bij elke nieuwe crisis die zich aandient, blijkt een Europees antwoord te ontbreken, evenals de slagkracht om te reageren. De werkelijkheid is een verbrokkeld Europa van 28 nationale veto’s, verlamd en machteloos.

Ja, Europa gaat door een donkere periode. Wantrouwen, angst, vooroordelen, haat, nationalisme, racisme en xenofobie vieren hoogtij. Maar Europa heeft al voor heter vuren gestaan. In de jaren ’50 van de vorige eeuw, op de puinhopen van twee wereldoorlogen, was het niet bepaald te verwachten dat mensen elkaar de hand zouden geven. En toch is dat precies wat wij Europeanen deden: we reikten elkaar de hand, en kozen voor een gezamenlijke toekomst en lotsverbondenheid. In 1989, na 45 jaar wrede communistische dictatuur, was er ook weinig reden voor saamhorigheid. En toch hebben we de breuklijn in Europa geheeld. Dat konden we tóen, dat kunnen we nú.

Democraten, democratie is niet altijd glamoureus of sexy. Democratie is niet heroïsch, niet simpel, niet ééndimensionaal. Democratie is vaak rommelig en frustrerend. Maar wel ontzettend de moeite waard. Daarom staat D66 voor een sterk Europa, stormvast en daadkrachtig.

Met daadkracht moeten we optreden tegen schendingen van onze gezamenlijke waarden, vastgelegd in verdragen en conventies. Waarden die onder druk staan en die we moeten

beschermen. Het is tijd ons luid uit te spreken. Nationalisme, racisme en vreemdelingenhaat verdwijnen niet door weg te kijken. Haat en geweld stoppen niet door te zwijgen. Extremisme verdwijnt niet door het te bagatelliseren. We mogen ons niet de mond laten snoeren door de nieuwe politieke correctheid. We gaan mensen niet overtuigen met stilzwijgen of schuchterheid. Als onze waarden ons dierbaar zijn, moeten we dat van de daken schreeuwen!

Conservatieve partijen beweren dat ze extreem rechts klein kunnen houden door de “rechterflank af te dekken”. Die tactiek is grandioos mislukt. If you feed the tiger, it will grow stronger. Sinds decennia was extreem rechts nog niet zo groot als nu. Het resultaat van het heulen met populisten, is juist dat extremisme salonfähig is geworden.

Populisme is niet onschuldig, en niet marginaal. Nationalisten hebben onze progressieve waarden gekaapt, en beweren dat het exclusief nationale waarden zijn. Marine Le Pen claimt de Franse nationale waarden, Orban de Hongaarse, Poetin de Russische, Trump de Amerikaanse, en Wilders de Nederlandse. Allemaal claimen ze dat hun nationale cultuur uniek is, en tegen anderen beschermd moet worden. Maar in het Europees Parlement zitten PVV, het Front National, Vlaams Belang en andere gelijkgezinde partijen gebroederlijk samen in een Europese fractie, anti-EU en pro-Poetin. Ze zijn zo close dat ze tijdens plaspauzes voor elkaar stemmen. Wij, liberalen, zijn jaloers op zoveel fractiediscipline.

Democraten, waarden zijn niet nationaal. Waarden zijn grensoverschrijdend. Onze gedeelde waarden zijn neergelegd in Europese wetten en verdragen. Maar in veel lidstaten worden de hard bevochten grondrechten ernstig en systematisch geschonden. Discriminatie van homo’s of Roma, het kortwieken van de vrije pers of meewerken aan de martelpraktijken van de CIA. En waar de Europese Commissie – terecht – hard optreedt tegen illegale staatssteun aan Starbucks, kijkt ze weg als het gaat om rechten van mensen. Straffeloosheid bij schendingen van de grondrechten en de rechtsstaat ondermijnen de geloofwaardigheid van de Europese Unie. Als die waarden niet worden nageleefd, zijn ze een dode letter. Als wij van nieuwkomers verwachten dat ze onze waarden respecteren, moeten we ze zelf naleven. Lead by example.

Op initiatief van D66 werkt het Europees Parlement aan een Pact voor Democratisch Bestuur, Grondrechten en de Rechtsstaat. Een soort grondrechten-APK. Met het

Grondrechtenpact kunnen we bijsturen als landen de Europese waarden niet naleven, zoals Hongarije onder de regering van Orbán. D66 staat pal voor de Europese waarden. In tegenstelling tot de Europese Christen Democraten, die Orbán nog steeds hartelijk omarmen. Hij mocht zelfs spreken op hun Europees congres: toegejuicht door Buma, De Lange en Van de Camp. De oude CDA slogan “Fatsoen-moet-je-doen” klinkt toch een beetje hol…

Het beeld van de kleine Aylan, aangespoeld op het strand van Bodrum, is hartverscheurend. Symbool voor de duizenden die het leven lieten in de Middellandse Zee. De Middellandse Zee, met zijn heerlijke stranden en zonnig klimaat, is een massagraf geworden.
De verdrinkingsdood van Aylan was geen ongeluk. Het was het gevolg van keuzes. Europa had de keuze. Maar Europa koos ervoor om weg te kijken. Net zolang tot het niet meer kon.

De beelden van grote aantallen vluchtelingen die zich te voet langs een snelweg, in overvolle treinen, of in gammele bootjes een weg naar banen naar Europa, maken de mensen begrijpelijk ongerust. De onzekerheid van mensen die een asielzoekerscentrum in de buurt krijgen is ook te begrijpen. Hier ligt onze verantwoordelijkheid, te luisteren naar die zorgen en te komen met een antwoord. Een krachtige oplossing. Want het probleem is beheersbaar als we het op Europees niveau doen. Samen. Een Unie van meer dan 500 miljoen inwoners kàn deze vluchtelingen opvangen. Met gezamenlijke opvang, en met een permanent mechanisme voor verdeling van vluchtelingen over de lidstaten. Maar dat vergt leiderschap. Geen goedkope demagogie over borstvergrotingen, maar daadwerkelijke politieke moed, zoals Merkel’s “Wir schaffen das”. Want het sluiten van de binnengrenzen van de EU klinkt stoer, maar biedt geen enkele oplossing.

Wat er echt nodig is, is een gemeenschappelijke Europese grenswacht. Open binnengrenzen en Schengen zijn een groot goed, waar Nederland bovendien een hoop welvaart aan te danken heeft. De beelden van prikkeldraadversperringen aan de binnengrenzen van de EU zijn huiveringwekkend. Dat is niet de kant waar Europa op moet.

We moeten inderdaad onderscheid maken tussen vluchtelingen en mensen die in Europa willen komen werken. Maar dan moeten er wel mogelijkheden komen voor legale arbeidsmigratie. Alleen dan kan een asielbeleid succesvol zijn.

Opvang in de regio wordt gezien als tovermiddel. Maar 90% van de vluchtelingen zit al in kampen in Libanon, Jordanië en Turkije. Zes miljoen mensen leven in miserabele omstandigheden zonder uitzicht op een toekomst. We moeten ten minste op korte termijn de leefomstandigheden verbeteren. Dat kost geld. En onderhandelen met twijfelachtige regimes.

Europa moet eensgezind en assertief onderhandelen met Turkije over de opvang van vluchtelingen. Want de enige winnaar van een verdeeld Europa is Erdogan. De ene dag komt Timmermans langs bij Erdogan met een boodschap, de volgende dag Merkel met een andere. Voor D66 is er maar een boodschap: vluchtelingenopvang en EU-lidmaatschap zijn twee verschillende dingen.

Op de talloze crisistoppen zijn stoere besluiten genomen door de lidstaten. Maar mooie beloftes en plechtige verklaringen zijn niet genoeg. Van de beloofde 160.000 herplaatsingen – op zich al volstrekt onvoldoende – hebben er een schamele 86 plaats gevonden. Van de toegezegde 2,3 miljard voor hulp in de regio: nog geen 300 miljoen. Van de afgesproken 775 grenswachten voor Frontex, zijn er slechts 291 bevestigd. Nationale regeringen beloven gouden bergen, maar leveren niet. Dramatischer kan het failliet van het oude Europa niet worden aangetoond.

Het vluchtelingenvraagstuk zal ook tijdens het Nederlands voorzitterschap hoog op de agenda blijven staan. Laat Nederland de basis leggen van een volwaardig Europees Asiel- en migratiebeleid, met een bijbehorend budget. Boter bij de vis.

Ook het wegnemen van de oorzaken van vluchtelingenstromen is essentieel. Europa moet niet passief toekijken hoe Poetin en Assad samen het laatste beetje oppositie in Syrië vernietigen. Het is tijd dat Europa het voortouw neemt om te helpen de regio te stabiliseren, en om te komen tot duurzame politieke oplossingen aan de onderhandelingstafel. We kunnen Syrië niet overlaten aan Poetin en Assad, of aan Iran en de VS. Ook hier ligt een rol voor Nederland: zorg dat Europees Buitenlandchef Mogherini ogenblikkelijk een mandaat krijgt van alle lidstaten, om een vredesinitiatief te starten.

Europa moet met één stem spreken tegen Poetin. Poetin in de Krim. Poetin in Oekraïne. Poetin in Syrie. En binnenkort Poetin in Zuid-Ossetie? Poetin past de verdeel-en-heers

techniek toe op de Europese Unie. Een sterk Europa is niet in zijn belang. Het beste antwoord op Poetin's machtsspelletjes is dus: een sterk Europa.

Europa is al een aantal jaren aan het navelstaren, naar binnen gekeerd. Geweld en politieke instabiliteit aan onze buitengrenzen, dwingt ons de blik naar buiten te richten.Dan zien we dat we geen keus hebben. Burgeroorlog in Syrië. Een kwetsbare situatie in Oekraïne. In Turkije groeien de spanningen met de dag. En onopgemerkt destabiliseert Libië ook nog. Maar terwijl het huis in brand staat, en de volgende crisis alweer in de maak is, kissebissen de lidstaten gewoon door over wie er aan het roer mag zitten. D66 wil dat er een volwaardig Europees buitenlands- en veiligheidsbeleid komt. Nu.

Natuurlijk werken we schouder aan schouder met onze bondgenoten. Europa moet een zelfbewuste partner zijn ook in de trans-Atlantische verhoudingen. Europa onderschat te vaak haar eigen kracht. Een eensgezind Europa kan zich in de betrekkingen met onze Trans- Atlantische partner assertief opstellen. Uit naam van meer dan 500 miljoen inwoners kunnen wij onze sociale normen, milieunormen, privacy, of respect voor ons rechtsstelsel waarborgen en uitdragen.

Democraten, volgend jaar is het 25 jaar geleden dat onder Nederlands voorzitterschap het Verdrag van Maastricht zijn beslag kreeg. De grondslag onder de Europese Unie, en onder onze gemeenschappelijke munt. Op 1 januari staat Nederland opnieuw aan het Europese roer. Geef het startschot voor een nieuw verdrag, voor een volwaardige politieke unie. Voor een modern, slagvaardig en afrekenbaar Europees bestuur. Want de oude methode van doorrommelen en lapmiddelen is uitgewerkt. Met symboolpolitiek van rode en gele kaarten en lijstjes met te schrappen regels, maken we de EU niet democratischer of daadkrachtiger.

Met de hoofdtaak "better lawmaking" is Eurocommissaris Timmermans al Facebookend naar Europa vertrokken. Vol overgave gaat hij het gevecht aan met het monster van de red tape. Dat is op zich prima. Maar laten we nuchter blijven: met het afschaffen van het Europese schoolfruit en de schoolmelk gaan we de vluchtelingencrisis niet oplossen. Het schrappen van regels voor het stroomverbruik van stofzuigers is niet de oplossing voor de oorlog in Syrië. Het is een fout te denken dat populisten en nationalisten opkomen in reactie op Europese regels. Populisme en nationalisme zijn overal in opkomst, ook buiten de EU. Het antwoord op populisten en nationalisten moet dan ook niet zijn: géén Europa of een zwak

Europa, en al helemáál niet: doormodderen met het huidige Europa. Het antwoord moet zijn: een Europa dat in staat is een krachtig antwoord te geven op de zorgen en de wensen van mensen. Ik hoop Commissaris Timmermans hiervoor aan mijn zijde te vinden.

Een sterk Europa kan ook niet zonder de Britten. Laat me dat hier glashelder zeggen: D66 wil dat Groot Brittannië bij de Europese Unie blijft. Wij hopen op een volmondig “Ja” van onze Britse mede-Europeanen in het referendum. Wij zijn trots op onze zusterpartij, de Liberal Democrats, die onder leiding van Tim Farron voorop lopen in de campagne voor Britain In Europe.

Democraten, het Britse referendum gaat niet alleen over de toekomst van het Verenigd Koninkrijk, maar over de toekomst van heel Europa. Die toekomst mag niet bedisseld worden achter gesloten deuren door Cameron en Merkel. De regeringsleiders willen in december een lijstje met eisen krijgen van Cameron. D66 zegt: álle Europeanen hebben recht op te weten wat de Britse eisen zijn. Maak de lijst openbaar. De toekomst van Europa moet onderwerp zijn van een breed, publiek debat. Daarom kijkt D66 uit naar het eerste openbare Europese debat met Cameron in het Europees Parlement: de Europese politieke arena.

Op één punt ben ik het eens met Cameron: het huidige Europa functioneert niet meer. Daarom wil D66 Europa slagvaardiger en democratischer maken. De uitdagingen van vandaag vergen een politiek antwoord. Van Europa als politieke unie. Een los verband van samenwerkende landen of slechts een interne markt, biedt geen oplossing voor de vluchtelingenstromen, de klimaatcrisis of Poetin.

Een verdragswijziging is noodzakelijk. Veel partijen weten dat. Maar D66 is de enige partij die het ook hardop durft te zeggen. Is dat een gemakkelijke boodschap? Nee natuurlijk niet. Het is niet gemakkelijk om verder te bouwen aan een sterker Europa. Er gaan wel eens dingen mis. We verschillen soms van mening. De uitdagingen lijken soms te groot om aan te pakken. Maar is D66 ooit de partij geweest die uitdagingen uit de weg ging? Is D66 ooit bang geweest voor hervormingen? Is D66 ooit de partij geweest die de handdoek in de ring gooide? Nee. D66 is een partij met lef en daadkracht. Wij gaan die uitdaging aan, en met ons vele van onze Europese liberale zusterpartijen. Zij aan zij voor een sterk Europa.

Democraten, in bijna alle Europese landen wordt dezelfde discussie gevoerd over de toekomst van Europa. Het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, en Nederland houden een referendum over Europese kwesties. Mede dankzij D66 kunnen miljoenen Nederlanders binnenkort naar de stembus om zich uit te spreken.

D66 gaat vol overtuiging campagne voeren voor een “Ja” voor samenwerking met Oekraïne. Het is in ons eigen belang dat er stabiliteit is aan de buitengrenzen van Europa. De gevolgen van armoede, conflicten en geweld blijven niet ver weg, maar worden voelbaar in ons eigen land. Natuurlijk wil Poetin niets liever dan een “Nee” tegen samenwerking met Oekraïne. Poetin investeert ook stevig in banden met de anti-EU partijen. Dikke maatjes is hij met Viktor Orbán, Marine Le Pen en Geert Wilders. En niet voor niks. Poetin spint garen bij een zwak en verdeeld Europa. Als ík straks in het stemhokje sta, weet ik wel welk hokje ik aankruis!

Democraten, Europese integratie gaat niet vanzelf. Decennia lang werd integratie gestuurd door diplomaten, buiten het zicht van de burger. Maar de Europese Unie van vandaag is een politieke unie, gedreven door mensen, gedreven door onszelf. Als wij niet kiezen voor Europa, kwijnt Europa weg. Het mag niet gebeuren dat de Europese Unie uit elkaar valt door achteloosheid, dat het ons uit handen glipt terwijl we even niet op zaten te letten.

Europa heeft ons nodig. Europa heeft het nodig dat wij, Democraten, ons uitspreken. Niet alleen politici en columnisten, maar juist ook ieder van ons en ieder van jullie.

Spreek je uit voor wat je dierbaar is, waar je voor staat. Spreek je uit voor jouw waarden. Spreek je uit voor een sterk Europa.